

Το Ατταλικό δόγμα στις μέρες μας

Ο αμερικανικός λαός, ύστερα από ένα παρατεταμένο εκλογικό θρίλερ (το οποίο θα συνεχιστεί και με νέο «δικαστικό sequel» κατά τα φαινόμενα) εξέλεξε τον 46ο πρόεδρό του. Εγώ δεν επιθυμώ να σχολιάσω τόσο το αποτέλεσμα της εκλογικής αυτής αναμέτρησης ούτε τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες, οι οποίες οδήγησαν σε αυτό. Θα αναφέρω όμως την προσωπική μου άποψη για την νέα πολιτική πραγματικότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και πώς αυτή επηρεάζει τα δικά μας συμφέροντα και δίκαια...

Η δυναστεία των Ατταλιδών για όσους δεν γνωρίζουν ήταν αυτή η οποία κυβέρνησε το βασίλειο της Περγάμου από το 281 π.Χ. έως και το 133 π.Χ. Η δυναστεία των Ατταλιδών, λοιπόν, είχε καθοριστική συμβολή στην απόκρουση του Γαλατικού κινδύνου στη Μ. Ασία, μα διακρίθηκε κυρίως για την αγαστή συνεργασία που είχε με την ανερχόμενη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Μία συνεργασία έντιμη σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο, καθώς οι Ατταλίδες δε δίστασαν να παραβλέψουν την Ελληνική τους καταγωγή και να πολεμήσουν κατά των ομοεθνών τους (Μακεδονικοί πόλεμοι κ.ά.), ενώ παράλληλα οι Ρωμαίοι φρόντιζαν το αγαπημένο τους «προτεκτοράτο» να διατηρεί έναν αξιοθαύμαστο υλικό και πνευματικό πλούτο, καθώς και έναν ρόλο καθοριστικό στις εξελίξεις της Ανατολικής Μεσογείου. Όταν λοιπόν το 133 π.Χ. ο Άτταλος Γ΄ ο Φιλομήτωρ απεβίωσε, όντας ο ίδιος άτεκνος, επέλεξε να παραχωρήσει το βασίλειό του στους Ρωμαίους. Η απόφαση αυτή προκάλεσε την εξέγερση των

απλών πολιτών, οι οποίοι υπό την ηγεσία Αριστόνικου, απέτρεψαν την υλοποίηση της επιθυμίας του εκλιπόντος βασιλέως, μα το 129 π.Χ. οι Ρωμαίοι και δίχως να αντιμετωπίσουν κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα κατέστειλαν την επανάσταση και εκτέλεσαν τον ηγέτη των επαναστατών Αριστόνικο, ενώ προχώρησαν σε εκτεταμένες λεηλασίες στο άλλοτε πιστό τους βασίλειο.

Με τον τρόπο αυτό λοιπόν και ύστερα από μια μακρά περίοδο σκιώδους επικυριαρχίας, οι Ρωμαίοι προσάρτησαν και επισήμως το βασίλειο της Περγάμου, στην απέραντη κοσμοκρατορία τους. Τα μέλη της δυναστείας των Ατταλιδών, υπήρξαν βασιλείς πράοι και μετριοπαθείς. Κατείχαν βέβαια απέραντο πλούτο και δύναμη στα χέρια τους, μα γνώριζαν πώς να τη χρησιμοποιούν με φειδώ και σωφροσύνη. Διακρίνοντας δε το αναπόφευκτο τέλος της Ελληνικής κυριαρχίας στο χώρο της Ανατολής, θέλησαν να συμμαχήσουν με την ανερχόμενη Ρωμαϊκή δύναμη και να κερδίσουν ένα «κομμάτι» από την «πίτα» της Μεσογείου, την οποία οι Ρωμαίοι αργά και μεθοδικά ήλεγξαν εξ ολοκλήρου. Βέβαια μπορεί η Ρώμη πάντοτε να φρόντιζε να ικανοποιεί το συμμαχικό της βασίλειο, αλλά πάντοτε φρόντιζε και να διατηρεί το ρόλο του ισχυρού κηδεμόνα, ο οποίος δε θα δίσταζε να τιμωρήσει το πολιτικό του «παρακλάδι» σε περίπτωση ανυπακοής. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το εξής: Όταν οι Ρωμαίοι με την αμέριστη συμπαράσταση του στρατού των Ατταλιδών νίκησαν τον Φίλιππο Ε΄ στις Κυνός Κεφαλές το 197 π.Χ. και όταν το 189 π.Χ. νίκησαν τον Αντίοχο τον Μέγα στην περίφημη μάχη της Μαγνησίας, εξουδετερώνοντας τον ισχυρότερο ανταγωνιστή τους, τον ανάγκασαν να υπογράψει και την ταπεινωτική συνθήκη της Απάμειας. Στη συνθήκη αυτή, ο Αντίοχος και το βασίλειο του (Σελευκιδικό) πλήρωσε βαρύ το τίμημα της ήττας, ενώ οι Ρόδιοι (επίσης σύμμαχος πόλη των Ρωμαίων) ευνοήθηκε σημαντικά, όπως και η Πέργαμος για τις υπηρεσίες που προσέφερε στη Ρώμη. Η Ρωμαϊκή «σκιά» όμως πάντοτε ήλεγχε τις κινήσεις των συμμαχικών της πόλεων και φρόντιζε να ασκεί πλήρη και «ασφυκτική» επιρροή στις όποιες αποφάσεις τους. Όταν δε ο λαός της Περγάμου ξεσηκώθηκε εναντίον της Ρωμαϊκής επικυριαρχίας υπό την ηγεσία του Αριστόνικου, δεν δίστασαν και πάλι οι Ρωμαίοι να μεταχειριστούν με απίστευτη βαναυσότητα, τους παραδοσιακούς «φίλους» τους και να υπενθυμίσουν στους υπόλοιπους συμμάχους τους την πραγματική τους θέση απέναντι στην αναδυόμενη Ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Τι αποδεικνύουν όλα όσα προανέφερα; Ότι το δόγμα της συμμαχίας με τον ισχυρό, καθώς και το δόγμα «ο εχθρός του φίλου μου είναι δικός μου εχθρός», φαινομενικά φαντάζει σωστό. Φαινομενικά φαντάζει ορθό να γνωρίζεις το μέγεθος των δυνατοτήτων σου και να μην αφήνεις την έπαρση να σε οδηγεί σε ολισθηρούς και επικίνδυνους μονόδρομους. Όμως στην πραγματικότητα το δόγμα αυτό, αργά και μεθοδικά, καταλήγει να «πνίγει» τον ανίσχυρο και να γιγαντώνει ακόμα περισσότερο τον ισχυρό. Διότι ο μονόδρομος της έπαρσης και της μετωπικής συγκρούσεως είναι πράγματι επώδυνος και ανεδαφικός, αλλά και η άνευ όρων και εθελούσια υποταγή, οδηγεί σε ακόμα πιο επικίνδυνες τετελεσμένες καταστάσεις και σε ολοκληρωτική απώλεια εθνικού εδάφους. Είναι λοιπόν πολύ επικίνδυνο να αναζητούμε μία νέα *pax Romana* σε περιόδους όπως αυτές τις οποίες βιώνουμε. Είναι πολύ επικίνδυνο να εμπιστευόμαστε τις τύχες μας σε τρίτους και να μην ρυθμίζουμε οι ίδιοι το πεπρωμένο μας. Είναι πολύ επικίνδυνο να ακολουθούμε μία μονοδιάστατη και στείρα διπλωματική πολιτική (εφόσον αυτή δεν συνδυάζεται με έμπρακτες στρατιωτικές και διπλωματικές εγγυήσεις), αντί να επιδιώκουμε πρώτον να ενισχύσουμε το κύρος μας απέναντι σε εχθρούς και φίλους και δεύτερον να «χτίσουμε» ισχυρές συμμαχίες με μόνη προϋπόθεση το καλό της πατρίδος μας.

Η δε τελευταία σκέψη μου, ταυτίζεται εάν θέλετε με την άποψη ενός σπουδαίου στρατηγού και διπλωμάτη, ενός εκ των σπουδαιότερων συνοδοιπόρων του Μεγάλου Αλεξάνδρου, στο δρόμο προς τη δόξα. Αναφέρομαι φυσικά στον Αντίγονο τον Μονόφθαλμο και την περίφημη φράση του, η οποία έχει καταγραφεί στην ιστορία ως εξής: «Αν θες να ζήσεις, να φυλάγεις όχι μόνο από τους εχθρούς αλλά και από τους φίλους». Με λίγα λόγια; Να μην εμπιστεύεσαι τίποτα και κανέναν και να προωθείς τα δίκαια και τα συμφέροντά σου με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, χωρίς επίπλαστους συναισθηματισμούς και διπλωματικές αγκυλώσεις. Είναι λοιπόν απαραίτητο να διατηρείς «γέφυρες» επικοινωνίας με τους πάντες, υπό την προϋπόθεση ότι η επικοινωνία αυτή θα διέπεται από σεβασμό, ειλικρίνεια και ΕΜΠΡΑΚΤΟ ενδιαφέρον και από τις δύο πλευρές.

Η δυναστεία των Ατταλιδών λοιπόν, η οποία χάρισε στην ανθρωπότητα σπουδαίες πνευματικές και πολιτικές φυσιογνωμίες, όπως ο Άτταλος Α΄ ο Σωτήρ, ο Ευμένης Β΄ και ο Άτταλος Β΄, διάλεξε να σταθεί στο πλευρό του ισχυρού της ιστορίας, παραβλέποντας την καταγωγή της και τους αγώνες που έδωσαν οι πρόγονοί της για

μία μεγάλη και ισχυρή Ελλάδα, οι πολιτισμικές αξίες της οποίας θα μεταλαμπαδευτούν στα πέρατα της οικουμένης. Η στάση της, αποτελούσε ένα χαρακτηριστικό δείγμα των εμφύλιων σπαραγμών μεταξύ των Ελλήνων, οι οποίοι σπαραγμοί προσέφεραν στους Ρωμαίους τη δυνατότητα να «γκρεμίσουν» το επιβλητικό οικοδόμημα του Μεγάλου Αλεξάνδρου και να εγκαθιδρύσουν τη δική τους Pax Romana. Η πρόσκαιρη ευημερία δηλαδή, την οποία εξασφάλισαν οι Ατταλίδες για το βασίλειό τους, μετατράπηκε σε μακραίωνη υποδούλωση στο «θεριό» που οι ίδιοι έθρεψαν με την «κοντόφθαλμη» πολιτική τους.

Ο λόγος λοιπόν, για τον οποίον διαφωνώ με το «Ατταλικό δόγμα», το οποίο μία ολόκληρη Ευρωπαϊκή ένωση φαίνεται να υιοθετεί, είναι ο εξής: Το δόγμα αυτό προσφέρει μία πρόσκαιρη ευημερία και μία πρόσκαιρη δυναμική, μα αργά και μεθοδικά, σε οδηγεί σε πολύ επικίνδυνες καταστάσεις και μονόδρομους, από τους οποίους δύσκολα μπορείς να ξεφύγεις. Όσο δε αποδέχεσαι αυτή τη μοίρα και δεν επιθυμείς να ξανακερδίσεις την πρωτοβουλία των κινήσεων, τότε η κατάσταση χειροτερεύει ακόμα περισσότερο και η ελεύθερη βούλησή σου σε σημαντικό βαθμό περιορίζεται, εάν όχι, καταργείται. Οφείλω βέβαια να σημειώσω πως οι Ατταλίδες δικαιούνται το εξής μόνο ελαφρυντικό, για την «κοντόφθαλμη» και ηττοπαθή διπλωματική τους τακτική: φρόντισαν να έχουν την έμπρακτη συμπαράσταση της ισχυρής Ρώμης στις διενέξεις με τα γειτονικά τους βασίλεια και έτσι ισχυροποίησαν το κύρος τους στην περιοχή και αναδείχτηκαν ως μία πρωταγωνιστική δύναμη στα θέματα της Μεσογείου. Με λίγα λόγια, το μοναδικό θετικό κομμάτι του διπλωματικού δόγματος που καθιέρωσαν οι συγκεκριμένοι βασιλείς, οι πολιτικοί τους επίγονοι, δείχνουν να μην μπορούν να το αφομοιώσουν. Η αδυναμία αυτή των πολιτικών επιγόνων, λοιπόν, προσδίδει μία αδιαμφισβήτητη πολιτική και διπλωματική υστεροφημία στον δυναστικό οίκο των Ατταλιδών.

Εν κατακλείδι, εύχομαι η νέα πραγματικότητα που θα προκύψει στον κόσμο μας, να είμαι μια πραγματικότητα σταθεροποίησης και όχι αποσταθεροποίησης. Έντιμης και δίκαιης συνεργασίας και όχι άδικων και δεσποτικών παρεμβάσεων. Όπως επίσης εύχομαι, ότι η χώρα μας θα καταφέρει να συνδυάσει τα θετικά στοιχεία των διπλωματικών προσεγγίσεων δύο εκ διαμέτρου αντίθετων δυναστειών (δυναστεία Αντιγονδών και Ατταλιδών) και θα καταστεί ένας σημαντικός παράγων σταθερότητας και δικαιοσύνης στις παγκόσμιες πολιτικές εξελίξεις.

Δημοσιευμένο στις 08-11-2020 στο <https://atherapeyta-oneiropoloi.webnode.gr/1/to-attaliko-dogma-stis-meres-mas/>